

власні плани, проявляють самодостатність у поведінці. Через це такі підлітки не переживають з приводу того, як їх сприймають інші діти, не тривожаться через можливі конфлікти з ними. Їм не страшно допустити помилку під час виконання навчальних завдань, адже вони знають, що їх проблеми чи навчальні неуспіхи обумовлені їх комунікативною поведінкою чи рівнем підготовки до занять. Вони сприймають своє «Я» позитивно, не залежно від думки оточуючих чи умов життя, упевнені в своїх можливостях, внаслідок чого не відчують вираженого психологічного дискомфорту через необхідність самовиражатися.

Разом із тим, дана проблема остаточно не вирішена. Зокрема, перспективою подальших розвідок автора може виступати вивчення специфіки тривожності підлітків із різними смисложиттєвими орієнтаціями, схильністю до ризику, сприйняттям часу, тощо.

Література:

1. Лавріненко В. А. Відображення феномену субкультури в смислових конструктах підлітків-неформалів. Психологія і особистість. 2016. № 1. С.139–151.
2. Седих К. В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Полтава, 2017. – 192 с.
3. Чуйко О.В., Іванова І.В. Вплив рівня тривожності на успішність навчальної діяльності. Актуальні проблеми психології. 2017. Том XI. Випуск 16. С.215–226.

УДК 159.922.76

КОПІНГ-ПОВЕДІНКА НА РІВНІ СІМ'Ї: ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Герасименко Л. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

gerasimenkolina2@gmail.com

Сім'я – цілісність, яка відчуває на собі вплив криз, пов'язаних з особливостями проходження життєвих циклів сім'ї, а також вплив ненормативних криз, пов'язаних з поняттям життєвого шляху сім'ї. Здатність сім'ї протистояти силам, що порушують її внутрішню рівновагу – надзвичайно важлива характеристика її життєдіяльності, яка залежить від розвитку і сформованості копінг-ресурсів.

Важливо відзначити, що в сучасній психологічній науці опанувальна поведінка сім'ї як системи вивчена вкрай мало, найчастіше діагностуються стратегії подолання окремих членів сім'ї.

Метою дослідження є теоретичний аналіз підходів до розуміння опанувальної колективної поведінки на рівні сім'ї як цілого.

У вітчизняній і зарубіжній психології проблемою опанувальної поведінки (копінг-поведінки) займалися А. Біллінгс, Л. Дика, Д. Завалішина, Т. Корнілова, Р. Лазарус, Д. Леонтьєв, Р. Моос, А. Маслоу, Е. Сергієнко, С. Фолкман, та ін.

За даними досліджень, відомо, що стійкі замкнуті групи (якою є і сім'я) виробляють безліч механізмів для підтримки власної цілісності. Групові психологічні захисні механізми – система процесів і механізмів, спрямованих на збереження психологічної цілісності сім'ї як колективного суб'єкта (підтримка позитивного суб'єктивного стану, відповідного цілісності) [2].

Сімейне опанування виступає провідним механізмом у психологічній захисній активності сім'ї та розуміється як усвідомлена організація для подолання труднощів. Опанування визначається нами як реакція на пережите внутрішнє напруження одного або кількох членів сім'ї чи сімейну дисфункціональність, коли родині доводиться проявляти незвичайні зусилля – спостерігати, здобувати новий досвід, визначати і виконувати спеціальні дії, щоб повернутися до звичної життєдіяльності. Сімейне опанування як процес підтримує безліч параметрів сімейного життя. Копінг є породженням елементів сімейної системи, тобто її складових. Отже, його можна розглядати як механізм підтримки або непідтримання, або породження цілісності.

Копінг є стабілізуючим чинником, що допомагає родині здійснити психологічне пристосування під час пережитого стресу. Опанувальна поведінка – це цілеспрямована соціальна поведінка, що дозволяє суб'єкту впоратися з важкою життєвою ситуацією (або стресом) способами, адекватними особистісним особливостям і ситуаціям, – через усвідомлені стратегії дій. Це свідома поведінка, яка направлена на активну зміну, перетворення ситуації, що піддається контролю, або на пристосування до неї, якщо ситуація не піддається контролю.

Психологічне значення копінгу полягає в тому, щоб ефективніше адаптувати людину до вимог складної життєвої ситуації, дозволяючи їй оволодіти нею, ослабити чи пом'якшити ці вимоги. Основні завдання копінгу – забезпечення та підтримка зовнішнього та внутрішнього благополуччя особистості. Для цього необхідне усвідомлення ситуації та способів ефективної взаємодії з нею, а також вміння вчасно їх застосовувати у поведінці [1].

Спостереження за сімейним копінгом із змінами показують, що сімейні стратегії не є поодинокими діями, а включають в себе одночасно організацію різних дій членів сім'ї, багато сфер сімейного життя, зміцнюють внутрішньосімейну єдність і згуртованість.

Сімейний копінг трактується багатьма вченими по-різному, але можна виділити три основні підходи до розуміння опанувальної колективної поведінки на рівні сім'ї як цілого.

Перший підхід розвивається в рамках моделі багатоосьового копіngu С. Хобфолла, фіксується на усвідомленні впливу соціального оточення на копінг-поведінку людини, виділення групового рівня копіngu [4]. Це означає, що люди справляються з ситуацією, поєднуючи власні та соціальні ресурси, як індивідуально, так і у відносинах з іншими.

Другий підхід, що поєднує дослідження копіngu сімейних пар, концентрується на виборі специфічних стратегій опанування партнерами по шлюбу в залежності від рівня стресу і їх узгодженості, факторах, що визначають вибір стратегій опанування в подружжя. Дж. Койн і Д. Сміт у дослідженні подружніх пар, в яких чоловіки перенесли інфаркт міокарда, виділили два головних типи копіngu, сфокусованого на взаєминах: перший тип – активна взаємодія, включав в себе активні дискусії партнерів, неспокій про самопочуття пацієнта і рішення проблем спільно, другий – захисна буферизація, являв собою спроби закрити партнера від стресу, приховуючи від нього тривоги і занепокоєння та поступаючись у всьому, щоб уникнути конфліктів. Активна взаємодія показала наявність дуже слабкого зв'язку, або її відсутність із змінами в стані здоров'я пацієнта, а використання дружинами захисної буферизації співвідноситься з підвищенням працездатності та самооцінки у чоловіків. При вивченні зв'язку між адаптивністю копінг-поведінки подружжя і рівнем їх задоволеності шлюбом, Т. Браєн і А. Де Лонгіс встановили, що в сім'ях, де рівень задоволеності був низький, чоловіки, включаючись в захисну буферизацію, підвищували рівень стресу у дружин. Серед пар, задоволених шлюбом, подібна стратегія не чинила негативного впливу на дружин.

Третій підхід, що базується на концепціях діадичного копіngu, акцентує свою увагу на системному процесі стресу і копіngu, на описі видів діадичного копіngu, на вивченні його впливу на взаємини в шлюбних парах і розробці методичного інструментарію для його вивчення. Діадичний копінг співвідноситься з рівнем якості подружніх відносин, із стабільністю відносин і комунікативною поведінкою. Стратегії спільного (діадичного) копіngu мають як негативний, так і позитивний вплив на якість стосунків у парі. Ефективний діадичний копінг не тільки скорочує стрес і зміцнює сімейне благополуччя, але й підсилює почуття єднання партнерів [3; 5].

Отже, спільне сімейне опанування виступає не тільки як спосіб, необхідна умова подолання важких, стресових ситуацій в сім'ї, але і як найважливіший ресурс, завдяки якому сім'я залишається життєздатною і здоровою, може характеризуватися кращим психологічним і фізичним самопочуттям подружжя, високою задоволеністю життям і сімейними відносинами, кращою соціальною адаптацією і стабільністю відносин.

Література:

1. Кононова М. М., Кучма Т. В. Копінг-поведінка у подружніх пар з дітьми з психофізичними порушеннями: теоретичний аналіз / Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні : Збірник тез наук. робіт сучасн. Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота». 2020. С. 9–12.
2. Крайнюк В. М. Механізми формування стресостійкості особистості / Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України (за ред. С. Д. Максименка). К., 2004. Т.6. Вип. 7. С. 155–162.
3. Куфтяк Е. В. Психология семейного совладания: автореф. дис. докт. психол. наук: 19.00.13. М., 2011. 202 с.
4. Проблемы стресса и выгорания и совладание с ними в современном обществе / отв. ред.: А. Л. Журавлев, Е. А. Сергиенко. М.: ИП РАН, 2011. С. 182–203.
5. Рассказова Е. И., Гордеева Т. О. Копинг-стратегии в психологии стресса: подходы, методы и перспективы [Электронный ресурс]. Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2011. № 3(17). URL: <http://psystudy.ru>

УДК 159.947.5:340.143

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гончарова Н. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

goncharova.poltava@gmail.com

Проблема мотивації та мотиваційної готовності особистості до діяльності – одна із фундаментальних у психології праці. У психологічних дослідженнях діяльності питанням мотивації і цілеспрямованості належить провідна роль. У мотивах і цілях найвиразніше виявляється системний характер психічного, вони виступають як інтегральні форми психічного віддзеркалення. Особливе значення проблема мотиваційної готовності має у діяльності, пов'язаній з особливою специфікою та ризиком, а саме у професійній діяльності юристів.

Психологія юридичної праці досліджує психічні закономірності правової діяльності і розробляє психологічні основи професіограм юридичних професій; індивідуального стилю і майстерності; формування професійних умінь та навичок; підбір кадрів; стиль та керівництво правоохоронною діяльністю; питання професійної